

Deur naar trouw en geborgenheid

Ledevaartkerk Chaam, zondag 30 april 2023

Ds. Sara Dondorp

Schriftlezing: Jesaja 43:1-3a

Schriftlezing: Johannes 10:1-10

Inleiding

Deze zondag heet Jubilate: Zing jubelzangen voor de Eeuwige! Die naam is ontleend aan Psalm 66, die we vanmorgen zongen. Zing Jubel voor de Eeuwige en voor de opgestane Heer. Deze zondag is ook verbonden met de Goede Herder. Met verhalen uit het Johannesevangelie. Jezus verbindt zijn eigen naam met de Goede Herder. Dat zegt hij pas in het gedeelte dat volgt op onze evangeliëlezing. Wel lezen we vanmorgen over de schapen en de plek waar zij wonen. Zijn ze daar wel veilig? Jezus noemt zichzelf hier de deur. Wie via deze deur binnen gaat, is geborgen. Zo kom ik op het thema van deze dienst: Deur naar trouw en geborgenheid. Maar eerst lezen we uit de profetie van Jesaja. Over de God die mensen bij name roept.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Hoe vaak komt het niet voor dat we ons een nummer voelen? Als we hulp zoeken bij administratieve problemen of als we vast dreigen te lopen in ons zorgstelsel. Gelukkig gaat er ook een heleboel wél goed, maar soms gaat het er wel héél onpersoonlijk aan toe. Ieder mens is anders en ieder mens heeft een eigen naam. Daar waar mensen je bij name kennen, daar kan je je thuis voelen. En daar waar je je thuis voelt, voel je je veilig. Dat is tenminste de bedoeling van thuis: dat je er veilig bent en dat je je er geborgen kunt voelen. Helaas is dat niet altijd de realiteit. Verhalen over huiselijk geweld zijn helaas van alle tijden. De vraag is dus: waar kan je je thuis én veilig en geborgen voelen?

Jezus vertelt over een schaapskooi waar schapen verblijven. Een schaapskooi met een voordeur en een illegale route achterlangs. Via die achteringang kunnen dieven en rovers binnenkomen. Dat klinkt heel ernstig, daardoor zijn de schapen er niet meer veilig. De voordeur is Jezus zelf: hij is de Goede Herder, degene die alle schapen bij name kent en goed voor ze is. Degene die ze bij name kent en ze naar buiten leidt bij onraad. Maar eerder kwamen er dieven en rovers langs naar wie de schapen niet luisterden. Wie zijn dan die dieven en rovers? Dat staat er niet expliciet bij. Het is verleidelijk om te denken aan oude profeten en tradities. "Jezus is de nieuwe deur, het Oude Testament heeft afgedaan." Maar dat kan natuurlijk niet kloppen. Jezus bouwt zelf voort op de oude profeten. Hij citeert Mozes en Jesaja, hij leeft uit die traditie. De dieven en rovers in dit verhaal moeten dus wel anderen zijn.

We kunnen kijken naar de woorden die de evangelist hier kiest en naar de andere plekken waar hij die woorden gebruikt. Het woord 'dief' komt in zijn evangelie verder

alleen voor bij Judas. De verrader, die voor geld zijn meester heeft uitgeleverd. Je zou kunnen zeggen: dieven zijn degenen die voor het geld gaan. Corrupte types die alleen hun eigen gewin voor ogen hebben. Het woord 'rover' gebruikt Johannes verder alleen voor Barabbas. Over Barabbas weten we niet veel. Hij was een oproerkraaier. Een revolutionaire vrijheidsstrijder en een moordenaar. Daar liepen er in Jezus' tijd heel veel van rond. Mensen die de Romeinen met geweld het land uit wilden slaan. Die vrijheidsstrijd is uiteindelijk faliekant mis gegaan. In het jaar '70 hebben de Romeinen keihard terug geslagen en is Jeruzalem grondig verwoest. De evangelist Johannes schreef zijn evangelie ná die verwoesting. Hij wist uit ervaring hoe het oproer vreselijke gevolgen had gehad. Misschien was het enthousiasme om de Romeinen te verjagen mooi, maar de gewelddadige weg daarheen is dat totaal niet. Als je er zo naar kijkt, zijn de dieven en rovers in het verhaal misschien corrupte types en gewelddadige revolutionairen. Mensen met veel praatjes, en veel overtuigingskracht, die uiteindelijk het algemeen belang van álle schapen niet dienen. Sterker nog: zij brengen de veiligheid en geborgenheid in gevaar.

Als je het verhaal zo leest, doet het denken aan geweldloos verzet. Inzet ten bate van rechtvaardigheid is goed en nobel, maar niet als het voor anderen in de samenleving onrecht oplevert. Was het niet Churchill, die er in de strijd tegen Hitler op wees: als wij dezelfde vuile spelletjes spelen als de tegenstander heeft het geen zin om te vechten. Dan worden wij net als zij. Dominee Martin Luther King zei het nog mooier: "Duisternis kan geen duisternis laten verdwijnen, dat kan alleen het licht." Er is veel duisternis en veel onrecht in de wereld. Daar moeten we ons met z'n allen tegen in het geweer stellen. Maar niet door zelf de weg van duisternis en onrecht te gaan. Dat klinkt logisch, maar in de praktijk is het lang niet altijd makkelijk. Gedreven door verontwaardiging kunnen we eenvoudig doordraaien. Of in onze ijver om iets voor elkaar te krijgen kunnen we anderen vergeten en grenzen overschrijden. In ons eigen streven naar trouw en geborgenheid vergeten we soms dat anderen ook trouw en geborgenheid zoeken.

"Ik ben de deur", zegt Jezus. "Wanneer je door mij binnen komt, zal je gered worden." Later in het evangelie klinken de woorden: de weg, de waarheid en het leven. Jezus is de weg van liefde en gerechtigheid, hij vertegenwoordigt Gods waarheid en een leven dat geënt is op Gods heerschappij. Naar die weg is Jezus de deur. Een deur naar barmhartig en mild samenleven. Een deur naar trouw en geborgenheid. Naar een schaapskooi waar geen ruimte is voor corruptie of geweld.

Met die schaapskooi is overigens ook nog iets aan de hand. De evangelist gebruikt hier niet een gangbaar woord voor schaapskooi. Dit woord verwijst naar binnenplaats. Net als de binnenplaats in de tempel. Of de binnenplaats in het paleis van de Hogepriester Kajafas.¹ Door juist dat woord op deze plek te gebruiken, krijgt het verhaal haast politieke betekenis.² Juist in de tempel, in het paleis van de hogepriester, in het centrum van de macht van Jeruzalem, zijn schapen niet veilig. De Goede Herder leidt de schapen naar buiten, schrijft Johannes. Niet naar binnen, binnen de veilige muren, zoals je zou denken, maar naar buiten, úit de schaapskooi

¹ Johannes 18:15.

² Voor deze interpretatie, zie Egbert Rooze en Paul de Witte, *De Messias en de macht van Rome*, Skandalon 2016, pag. 175-176.

die niet veilig blijkt te zijn. Want anders dan de dieven en de rovers binnen de muren kent deze herder de schapen en roept hij ze bij name. Zoals de Eeuwige de nakomelingen van Jacob bij name roept om God te volgen op een weg naar veiligheid en geborgenheid. Vanuit dat perspectief is dit juist níet een verhaal over volgzaamheid, maar een vorm van kritiek op die machthebbers die de noden van hun volk niet kennen. Jezus komt naar voren als deur naar trouw en geborgenheid, een deur die niet naar binnen leidt, maar naar buiten, naar vrijheid. Deze Goede Herder roept dus niet op tot volgzaamheid. Hij zet ramen en deuren open, zouden we tegenwoordig zeggen. Hij haalt de bezem door vastgeroeste machtssystemen.

Jezus leidt de schapen naar buiten. Misschien wel naar grazige weiden. In elk geval op een weg naar liefde en barmhartigheid. Een weg naar een samenleving waar mensen bij name gekend zijn. Waar mensen oog en oor hebben voor elkaar. Een weg naar een wereld waar geen dieven en rovers zijn. Een wereld waar geen corruptie en geweld is. Dat is natuurlijk een vrijwel onbereikbaar ideaalbeeld. De werkelijkheid is immers weerbarstig en mensen zijn feilbaar. En het heeft geen zin om elkaar harteloos de maat te nemen. Want uiteindelijk zijn we allemaal feilbaar en kwetsbaar. Wel heeft het zin om kritisch te blijven op wat er om ons heen gebeurt. Kritisch op machthebbers die te veel op algoritmes vertrouwen. Op bestuurders die zich laten paaien door de macht van het geld. Op journalisten die alleen maar op zoek zijn naar bevestiging van hun eigen gelijk. Op roepoeters die kritiek hebben op alles en iedereen, zonder zelf concrete oplossingen te kunnen noemen. En dan nog... God kent ook hen allemaal bij name en kent ook hun goede bedoelingen...

Jezus is de deur naar een weg van liefde en barmhartigheid. Deze Goede Herder heeft vooral oog voor de schapen in nood. Voor de inwoners van Groningen in hun kapotgescheurde huizen, voor de slachtoffers van de toeslagenaffaire, die nog altijd wachten, voor vluchtelingen uit diverse oorlogsgebieden en voor en iedereen die zich slechts een nummer voelt. De Goede Herder heeft oog voor iedereen die verlangt naar geborgenheid. Hij is de deur naar wegen van goedheid en zegen.
Amen